

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN KARAKOCA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/100176

Karar Tarihi : 20/11/2024

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Yalçın KARAKOCA

Vekili : Av. Sabri TAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir gazeteye verdiği mülakattan dolayı kişi hakkında bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/11/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalında uzmanlığını tamamladıktan sonra aynı alanda profesör olarak çalışmaktadır.

8. Başvurucu, ulusal günlük bir gazeteye verdiği "Bir operasyonla Koah hastalığımı bitirebilirim" başlığıyla 3/11/2018 tarihinde yayımlanan (hâlen söz konusu gazetenin internet sitesinden ulaşılabilen) mülakatta, KOAH (kronik obstrüktif akciğer hastalığı) hastalığına ve söz konusu hastalığa ilişkin olarak uyguladığı tedaviye ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Söz konusu yazının içeriği şöyledir:

"- KOAH'la ilgili bilgi verir misiniz?

Süründüren, insanı canından bezdiren bir hastalık. İlaç kesin çözüm değil. Çünkü sigara tiryakilerinin bronşları yavaş yavaş tıkanıyor ve gün geliyor ne hava ne de ilaç oradan geçemediği için tedavi mümkün olmuyor. Ben tünelciyim, tıkanan bronşları açıyorum. Dortmund'ta görev yaparken akciğer kanseri nedeniyle tıkalı olan bronşların lazerle nasıl açıldığını öğrendim. KOAH hastalığına iyi geldiğini anlayanca esnek malzemeden oluşan, akciğerleri kıvrımlı bölgelerden alt loplara kadar temizleyen yeni bir tedavi yöntemi geliştirdim.

- Aynı zamanda masraflı bir hastalık...

Evet. 15 Eylül itibarıyla SGK Geri Ödeme Komisyonu ile Sağlık Bakanlığı, 9 milyon KOAH ve Astım hastasının raporlu ilaçlarından kutu başına 14-20 lira arasında fazla ücret almaya başladı. Ortalama günde 10 ilaç kullanan KOAH hastaları ekonomik olarak daha çok sıkıntıya düştü. Türkiye'de 5 milyondan fazla KOAH'lı var ve her yıl 10 milyar dolar harcıyor. Dünyada 600 milyon KOAH hastası bulunuyor ve benim yöntemimle harcanan para yüzde 40 azalmaktadır. Yakın bir gelecekte Nobel'i bana verebilirler.

- Günde kaç hasta tedavi ediyorsunuz?

Şu an günde en çok 4 operasyon yapabiliyorum. Sistemimi kurup sağlık ordumu oluşturabilirsem 100 binlerce hayat kurtarabilirim. 1 operasyonla KOAH hastalığını bitirebilirim. Güç birliği kuramazsam milyonlarca KOAH hastasına çare olamam.

ATATÜRK'ÜN ÇAĞDAŞ YOLUNDAN

- Pek çok ülke sizin kapınızı çalıyor...

Fransa Sağlık Bakan Yardımcısı ... ve İngiltere ... Hastanesi Akciğer Uzmanı Dr. ..., İstanbul'a gelip tedavi yöntemimi izledi. ... 'Size Paris'te bir KOAH hastanesi açalım, başına geçin. Ayrıca hemen vatandaşlığa alalım' teklifinde bulundu.

- Cevabınız ne oldu?

'Beni Türk doktorlarına emanet ediniz' diyen Büyük Atatürk'ün çağdaş yolundan yürümeye kararlıyım. Tüm insanlığa hizmet etmek istiyorum ama bu işin merkezi Türkiye olmalı. Akciğer kanseri hastalığında Küba'nın yaptığını KOAH hastalığında da biz yapabiliriz.

Ülkenin cari açığını 2 yılda KAPATIRIM

- Sağlık Bakanlığı ile temasa geçtiniz mi?

Bir önceki Sağlık Bakanı ... ile görüşmelerim olmuştu. Kendisi bu konunun üzerinde duracağını söylemişti ama sonra görevden ayrıldı. Yeni Sağlık Bakanımız ...'ya

sesleniyorum, Koah tedavisiyle ilgili yaptığım tedavi yöntemiyle, iddia ediyorum, iki yıl içinde Türkiye'nin cari açığını kapatırım.

- Pek çok ülkeden davet aldığınız doğru mu?

Çok yakın bir tarihte davetli olarak Rusya'ya gidiyorum. ... da görüşmek istiyor benimle. Amerika, Almanya, İtalya sırada. Sonrasında Uzakdoğu ve Afrika var."

9. Söz konusu röportaj üzerine İstanbul Tabip Odası Onur Kurulunun 23/1/2020 tarihli işlemiyle başvuruca uyarma ve para cezası ile bir ay süreyle meslekten geçici olarak alıkoyma cezası verilmiştir. Başvurucu; KOAH hastalığının ülkemize yıllık maliyeti konusunda abartılı bilgi verdiğinden bahisle uyarma cezasıyla, hastayı yönlendirmek için kişisel reklam niteliğinde bilgi verdiğinden bahisle 1.575 TL para cezasıyla, bilimselliği kanıtlanmamış bir tedavi yöntemi uyguladığından ve yöntem ile ilgili verdiği bilgiler umut vaadi ve hasta istismarı oluşturduğundan bir ay süreyle geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezasıyla cezalandırılmıştır. Bu karar, Türk Tabipleri Birliği (TTB) Yüksek Onur Kurulunca uyarma cezasının uygulama maddesi düzeltilerek onanmıştır.

10. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 2/12/2021 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Olayda, uyarma cezasına dayanak olan fiil açısından; SGK verilerine göre 500 milyon dolar civarında olan yıllık KOAH giderleri 10 milyar dolar olarak belirtilerek, mesleki ciddiyete yakışmayacak şekilde abartılı bilgi verdiği hususunun açık olduğu; para cezasına dayanak olan fiil açısından; ilaç kesin çözüm değil, ben tünelciyim. 1 operasyonla KOAH'ı bitirebilirim, yurtdışından çağrılar geliyor vb. söylemlerin reklamı ve kendisine yönlendirme amacı olduğu; geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezasına dayanak olan fiil açısından; davacının idari savunmasında ileri sürdüğü İnsanlar Üzerinde Yapılan Tıbbi Araştırmalarla İlgili Etik İlkelerine ilişkin Dünya Tabipleri Birliği Helsinki Bildirgesinin 'Klinik Uygulamada Kanıtlanmamış Müdahalelerin Kullanımı' başlıklı 37. maddesinde 'Bir hastalığın tedavisinde kanıtlanmış müdahaleler mevcut değilse ya da bilinen diğer müdahaleler etkili olamıyorsa hekim; hayat kurtarma, sağlığı düzeltme ya da acıyı hafifletme konusunda işe yarayacağı kanaatinde olursa uzman görüşüne başvurmak ve hastanın veya yasal temsilcisinin bilgilendirilmiş olurlarını almak kaydıyla, kanıtlanmamış bir müdahaleyi gönüllüye uygulayabilir. Güvenlilik ve etkililiği değerlendirilmek üzere bu yöntem bir araştırma konusu yapılmalıdır. Bütün vakalarda, yeni bilgiler kayıt edilmeli ve uygun olduğunda yayımlanmalıdır.' düzenlemesi bulunmakta olup, davacının da yaptığı müdahalenin kanıtlanmamış olduğunu kabul ettiğini göstermekte olup, bu durumlarda da uyguladığı yöntemle ilgili araştırmanın yapılması gerektiği, davacının gerek idari savunmasında gerekse dava dosyasında, bilimsel bir çalışmada yapılması gereken faz çalışmalarını usulüne uygun olarak yaptığına dair bilgi belge sunmadığı dikkate alındığında bilimselliği kanıtlanmış bir çalışmadan söz edilemeyeceği, henüz bilimselliği kanıtlanmamış bir çalışmayı tüm sonuçları alınmış bir uygulama gibi, ulusal basında tanıtarak, son ihtimal değil ilk anda her zaman başvurulabilecek yol olarak göstererek uygulamanın, Helsinki Bildirgesi ile amaçlanan uygulama tarzı olmadığı da dikkate alındığında dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; davanın reddine..."

11. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (BİM) kararın uyarma ve para cezasına ilişkin kısımları yönünden başvurunun talebinin kabulüne, uyarma ve para cezasına ilişkin cezaların iptaline, bir ay geçici olarak meslekten alıkoyma cezasına ilişkin kısmı yönünden ise başvurunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurunun uyumsuzluk konusu yazıda yer alan ifadeleriyle TTB Disiplin Yönetmeliği'ni ihlal ettiği ancak "*non bis in idem* (aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama)" prensibi uyarınca, başvurunun söz konusu ifadeleri tek bir fiil olarak değerlendirilmek suretiyle sadece en ağır cezayı gerektiren bir ay geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Karar, temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir.

12. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiştir. Danıştay, temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, söz konusu karara karşı temyiz yolunun açık olmadığı belirtilmiştir.

13. Nihai karar, başvurucuya 9/11/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 23/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

Ulusal Hukuk

14. 23/1/1953 tarihli ve 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icraya yetkili olup da sanatını serbest olarak yapan veya meslek diplomasından istifade etmek suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin katıldığı Türk Tabipleri Birliği; tabipler arasında mesleki deontolojiyi ve dayanışmayı korumak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğinde mesleki bir kuruluştur."

15. Aynı Kanun'un 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Haysiyet Divanı, evrakı kendisine tevdi edilen azaların fiil ve hareketlerinin mahiyetine göre aşağıdaki inzibati cezaları verir:

a) Yazılı ihtar,

b) O yılki en yüksek yıllık üye aidatının üç katından az, beş katından fazla olmayan para cezası,

c) 15 günden 6 aya kadar geçici olarak sanat icrasından meni,

...

Haysiyet divanları, bu cezaların verilmesinde sıra gözetmeksizin geniş takdir hakkını kullanırlar."

16. 28/4/2004 tarihli ve 25446 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği'nin "*Geçici Olarak Meslekten Alıkoyma Cezası*" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Geçici olarak meslekten alıkoyma cezası, meslek uygulamasından 15 günden 6 aya kadar süreyle alıkonulmadır.

Meslekten geçici olarak alıkoyma cezası alanlar, bu süre dolmadan Türkiye'nin hiçbir yerinde özel sağlık kuruluşu açamaz ve resmi veya özel herhangi bir yerde mesleğini uygulayamaz.

Geçici olarak meslekten alıkoyma cezasını gerektiren haller şunlardır:

...

l) Hastalıkların tanı ve tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış ya da bilim dışı yöntemleri uygulamak veya önermek, ...

t) Belirlenmiş tıbbi etik değerler ile Türk Tabipleri Birliği ve/veya Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından benimsenen uluslararası belgeler ve kurallar dışında davranışta bulunmak."

17. Aynı Yönetmelik'in "Onur Kurullarının Takdir Hakkı" başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren eylem ve durumlara nitelik ve ağırlık itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da aynı türden disiplin cezaları verilir.

Benzer suçun tekrarında bir üst ceza verilebilir.

Disiplin cezalarının verilmesinde eylemin veya yarattığı sonucun ağırlığına göre onur kurulları geniş takdir hakkını kullanmakta serbesttir."

18. 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun ek 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herhangi bir tedavi yöntemi veya araçlarının veya ruhsat veya izin alınmış olsa dahi ilaç ve terkipleri, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler ile tıbbi cihazların bilimsel araştırma amacıyla insanlar üzerinde kullanılabilmesi için, Sağlık Bakanlığından izin alınmasının yanında;

a) Araştırmanın, öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,

b) İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

c) Araştırmanın, insan sağlığı üzerinde öngörülebilen zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,

ç) Araştırma sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,

d) Araştırmayla varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği külfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,

e) Üzerinde araştırma yapılacak ilgilinin, araştırmanın mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı rızasının olması ve bu rızanın herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması,

f) Yapılacak araştırmayı ilgili etik kurulun uygun görmesi,

şarttır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İncelemenin kapsamı

20. Başvurucu, KOAH hastalığına ilişkin verdiği bir mülakattan dolayı farklı gerekçelerle üç ayrı disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İdare Mahkemesi üç disiplin cezasının da hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. BİM, davanın uyarma ve para cezasının reddine ilişkin kısmı yönünden başvurunun istinaf talebinin *non bis in idem* ilkesi uyarınca kabulüne ve dava konusu işlemin mezkûr cezalara ilişkin kısmının iptaline karar vermiştir. Bu sebeple uyarma ve para cezaları yönünden bir inceleme yapılmayacak olup sadece bir ay süreyle geçici olarak mesleki faaliyetten men etme cezası değerlendirilecektir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; muhatabı halk olduğu için bilimsel ifadeler yerine herkesin anlayacağı şekilde slogan bir dil kullanarak KOAH hastalığını ve öngördüğü tedavi yöntemini anlattığını, hastalığın maliyetine ilişkin kasten yanlış bilgi vermediğini ve reklam yapmadığını ileri sürerek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca bilimselliği kanıtlanmamış tedavi uyguladığı iddiasının yargılama mercilerince yeterince araştırılmadığını, uzman kişilerden görüş alınmadığını, hastalığa ilişkin buluşun patent sahibi olmasına, söz konusu tedavinin tüm özel hastanelerde ve devlet hastanelerinde uygulandığına ilişkin iddialarının karşılanmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; başvurunun ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

C. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, bir gazeteye verdiği mülakattaki ifadeleri üzerine hakkında geçici olarak meslekten alıkoyma cezası uygulanmasına ilişkindir. Başvurucunun iddialarının

bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

26. Başvurucunun bir gazetede verdiği mülakatta yer alan ifadeleri nedeniyle bir ay süreyle geçici olarak meslekten alkoyma cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmede müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Müdahalenin -Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği'nin 5. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde- 6023 sayılı Kanun'un 39. maddesi ile öngörüldüğü, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Mutia Canan Karatay (2), B. No: 2018/6707, 31/3/2022, § 29).

ii. Meşru Amaç

30. Başvurucuya verilen bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası uygulanmasıyla ulaşılmaya çalışılan sağlığın korunması amacının Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *kamu düzeninin* korunması yönündeki meşru amaçlara uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

31. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

32. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 132; *Bekir Coşkun*, § 57; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

(b) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

33. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (*Mehmet Ali Aydın*, § 69; *Bekir Coşkun*, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (*Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; *Önder Balıkcı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu bağlamda ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır.

34. Bununla birlikte mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tâbidir (*Özkan Kart*, B.No: 2013/1821, 5/11/2014, § 33). Devletler bu hakkı toplumun meşru çıkarlarını korumak için kısıtlayabilir. Bireyin ve toplumun sağlığı da bu çıkarlardan birisidir. Bununla birlikte sağlıkla ilgili bilgilerin sansürlenmesi veya toplumun sağlık alanındaki tartışmalarına ve inisiyatiflerine katılımını -söz gelimi yanlış olduklarından bahisle- engelleyecek kategorik

müdahaleler, ifade özgürlüğünün ihlaline neden olacaktır (*Mutia Canan Karatay* (2), § 33). Temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu koşulları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

35. Anayasa'nın 56. maddesinin üçüncü fıkrasına göre "*devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak*" amacına sahiptir. Bu sebeple sağlık alanında yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek için eylem planları geliştirmek ve uygulamak devletin pozitif yükümlülüklerindendir (detaylı değerlendirmeler için bkz. *Mutia Canan Karatay* (2), § 31). Sağlık alanında yanlış bilgi vermenin yahut yanlış yönlendirmenin veya bilimselliği kanıtlanmamış tedaviyi kesin çözüm gibi sunmanın da bu kapsamda olduğu söylenebilir.

36. Yanlış bilgilerin yönetilmesi de sağlık politikalarının esaslı bir parçasını oluşturmaktadır fakat bunu yaparken devlet, ifade özgürlüğüne de saygı göstermelidir. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (*Mehmet Ali Aydın*, § 69; *Bekir Coşkun*, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmediği ve siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına aldığı hâlde ifade özgürlüğünün özel bir türü olan bilim ve sanat özgürlüğü Anayasa'nın 27. maddesinde özel olarak da korunmuştur. Sonuç olarak ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır (*Mutia Canan Karatay* (2), § 32).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvurucuya, KOAH hastalığına ilişkin olarak bir gazeteye verdiği mülakat nedeniyle TTB tarafından bir ay süreyle geçici olarak meslektan alıkoyma cezası verilmiştir. Başvurucunun mezkûr işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvuru bireysel başvuruda bulunmuştur. Burada yapılacak değerlendirmelerin temel eksenini, kamu makamlarının müdahaleye neden olan kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından *demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun* olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır.

38. Anayasa Mahkemesinin bu denetimi yerine getirirken görevi, yargı mercilerinin yerini almak değil söz konusu mercilerin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir (*Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 76). Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvuru KOAH hastalığının tanı ve tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış yöntemi önermesi nedeniyle bir ay süreyle geçici olarak meslektan alıkonulmasının zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yündeki değerlendirmeler için bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan*, § 56; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 120).

39. Bir bilim insanının uzmanlık alanını ilgilendiren her konuda bildiklerini paylaşması hem bir ihtiyaç hem de bir gerekliliktir. Bu sebeplerle Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalında akademisyen olan başvurunun KOAH hastalığına ve tedavisine ilişkin görüşlerini serbestçe açıklaması ve paylaşması en temel hakkıdır. Şüphesiz bilim insanlarının ve akademisyenlerin her söylediklerinin mutlak anlamda doğru olduğu söylenemez. Bununla beraber birbirlerinden farklı, alternatif bakışların herkes için daha doğru düşünme imkânı yarattığı, üzerinde uzlaşılmış bir gerçektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Kemal Gözler*, B. No: 2014/5232, 19/4/2018, § 62; *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 112).

40. Somut olayda başvuru, KOAH hastalığı konusunda yaptığı açıklamalar nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İstanbul Tabip Odası tarafından başvuru hakkında başlatılan soruşturmada Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi alanında görev yapan bir profesörden bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkemenin gerekçeli kararında yer verilen mezkûr bilirkişi raporunda, başvurunun konu hakkında yayımlanan makalelerdeki sayılarda ve örneklem gruplarında bilimsellikten uzak tutarsızlıklar olduğu, örneğin 165 hastalı kontrol grubunda hastaların ortalama yaşının 70 olduğu ve evre IV KOAH'lı oldukları, hiçbir faz çalışması yapılmadan doğrudan hastalar üzerinde uygulandığı, maliyetlerin hastalara ve sigorta şirketlerine yüklendiği, başvurunun makalelerinde de defalarca belirttiği üzere 3-8 mm çapındaki hava yollarına uygulama yaptığı ancak KOAH hastalığının temeli 2 mm'den küçük hava yollarının oluşturduğu belirtilmiştir.

41. TTB'ye göre başvuru, hastalık tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış bir tedavi yöntemi uygulamakta olup yöntem ile ilgili verdiği bilgiler umut vaadi ve hasta istismarı niteliğindedir. TTB, başvurunun uyguladığı tedavi yönteminin KOAH hastalığının tedavisinde bilimsel olarak kanıtlanmamış olduğunu değerlendirmiştir.

42. Mahkeme söz konusu tedavi yönteminin bilimsel olarak kanıtlanmamış olduğunu başvurunun da kabul ettiğini, henüz bilimselliği kanıtlanmamış bir çalışmanın tüm sonuçları alınmış bir tıbbi uygulama gibi ulusal basında tanıtıldığını, bu yöntemin hastalık tedavi sürecinde son ihtimal olarak değil ilk anda ve her zaman başvurulabilecek bir yol olarak gösterildiğini belirterek davayı reddetmiştir. Gerek mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen -davalı idarece idari soruşturma aşamasında alınan- bilirkişi raporunda gerekse Mahkemenin değerlendirmelerinde başvurunun KOAH hastalığının tedavisi için bilimsel olarak kanıtlanmamış yöntemi uyguladığı ve önerdiği belirtilmiştir.

43. Mahkeme kararında ayrıca başvurunun ne idareye sunduğu savunmasında ne de yargılama sürecinde önerdiği tedavinin bilimselliğini kanıtlayacak herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı vurgulanmıştır. Başvurunun uyguladığı yöntemin uluslararası ödüller aldığı ve bu yöntemin tüm özel hastanelerde ve devlet hastanelerinde uygulandığı iddialarını ileri sürdüğü görülmekle birlikte KOAH hastalığına çözüm olarak önerdiği tedavinin bilimselliğini ortaya koyma imkânı varken bunu yapmadığı anlaşılmıştır.

44. Başvurunun KOAH hastalığı için geliştirdiğini iddia ettiği yeni tedavi yönteminin bilimselliğinin kanıtlanmadığı yönündeki mahkeme kararındaki tespitin ve bu tedavi yönteminin tüm sonuçları alınmış bir uygulama gibi sunulduğu yorumun isabetsiz olduğu söylenemez. Bu durumda genel sağlık gibi önemli bir konuda kamu düzeni meşru amacına ulaşmak bakımından başvurunun ifade hürriyetinin sınırlandırılmasının zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli gerekçeyle ortaya konulduğu değerlendirilmiştir.

45. Başvurucunun eylemi nedeniyle mevzuatta öngörülen 15 günden 6 aya kadar meslekten men cezası kapsamında alt hadde yakın görülebilecek bir ay meslekten men cezasının -idarenin bu alandaki takdir yetkisi de gözetildiğinde- orantısız olduğu söylenemez.

46. Anılan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA ,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.